

MJ262536

Posudek oponenta habilitační práce**Masarykova univerzita****Fakulta****Habilitační obor**

Pedagogická fakulta MU

Speciální pedagogika

Uchazeč**Pracoviště****Habilitační práce**

Mgr. Eva ZEZULKOVÁ, Ph.D.

Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě

Výchova řeči jako nástroj inkluzivního vzdělávání žáků s mentálním postižením v primárním vzdělávání

Oponent**Pracoviště**

doc. PaedDr. Vanda HÁJKOVÁ, Ph.D.

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Text posudku (rozsah dle zvážení oponenta)

Řeč a komunikace odjakživa zaujímají stěžejní postavení ve vzdělávacím procesu. Řečové - v širším pojetí „komunikativní kompetence“ dítěte a později žáka jsou vzděláváním podněcovány a rozvíjeny, současně však vzdělávací proces významně determinují. V rámcových kurikulárních dokumentech, zákonných normách a prováděcích předpisech upravujících primární vzdělávání v České republice je téma řečového rozvoje a komunikativních kompetencí vždy zastoupeno a požadavky kladené na tuto oblast výchovy a vzdělávání se postupně upravují podle aktuálně dostupných výzkumných dat týkajících se řečového vývoje. Do kategorie těchto empirických poznatků přispívá také práce Mgr. Evy Zezulkové, Ph.D., zaměřená na posuzování dílčích způsobilostí v oblasti komunikativní kompetence žáků s lehkým mentálním postižením (dále jen LMP). Jak sama autorka uvádí, práce je především shrnutím výsledků jejího vlastního badatelského úsilí z let 2002 -2012.

Teoretický rámec věnovaný terminologii, obecnému vymezení pojmů řeč- jazyk -komunikativní kompetence, ontogenezi řeči za fyziologických podmínek a v podmínkách mentálního postižení a samotné problematice výchovy řeči, je obsahem prvních čtyř kapitol práce. Autorka v nich soustředila na ploše 160 stran relevantní aktuální data a vědecky zdůvodněné teorie z české i zahraniční literatury. Významnou součástí teoretických východisek je rovněž úvaha nad kvalitou života osob s mentálním postižením v kontextu socializace. V textových pasážích věnovaných komunikativní kompetenci se autorka výrazně opírá a poznatky současné logopedie s přesahem do psychopedie a dalších podoborů speciální pedagogiky. V textu je řada odkazů na starší prameny z 60. až 80. let minulého století, jsou však vybrány účelně a promyšleně a komparovány s aktuálními odbornými zdroji. K formální stránce zpracování je potřeba podotknout, že autorka volí v textu práce důsledně vědecký způsob vyjadřování, její formulace poznatků jsou přísně objektivní, hodnotově neutrální, místy jsou texty téměř zbaveny autorské individuality. Na několika místech je nesprávně použito termínu „zdravý“ žák (popř. „zdraví“ žáci) jako opozita termínu žák/žáci s „postižením“.

Prezentaci výzkumného projektu je věnováno dalších cca 110 stran textu, zahrnujícího výzkumné teze, cíle, metodologii, postup šetření a popis jeho výsledků. Srozumitelným a zřetelně formulovaným záměrem práce je posoudit dosaženou úroveň komunikativní kompetence (vnímané jako souhrn dílčích způsobilostí v komunikaci) u žáků s lehkým mentálním postižením na 1. stupni ZŠ, přičemž se u těchto žáků předpokládá opoždění v této oblasti vlivem odlišného sociálního, psychického a fyzického vývoje. Snahou autorky je prokázat, že žáci s lehkým mentálním postižením nemusí ještě i v průběhu vzdělávání na 1. stupni ZŠ (tedy v mladším školním věku) dosahovat očekávaných výstupů předškolního vzdělávání v řadě dílčích způsobilostí pro komunikativní kompetenci. Souvisejícím záměrem je upozornit na skutečnost, že žáci s LMP díky vývojovému deficitu v řečové a komunikační oblasti mohou být zvláště ohroženi školním neúspěchem z důvodu této primární příčiny, která jim brání plnit vzdělávací cíle také v dalších vzdělávacích oblastech na 1. stupni ZŠ.

V rámci provedeného šetření je sledováno 1114 žáků s LMP , údaje o nich formou záznamů

MASARYKOVA UNIVERZITA	
Ped. fakulta - podatelna	
Č.j./E.č.:	MU/34244/2013/Pe/F
Datum/čas	17-06-2013 /
Počet listů dokumentu:	10
Počet příl. a listů/sv.:	/
Počet a druh nelist. příloh:	/

Vloženo do spon. MU/24646/2013/Pe/F-17

z pozorování poskytlo 414 pedagogů ze 119 základních škol v ČR. Z hlediska technického provedení a po formální stránce nelze výzkumnému šetření nic podstatného vytknout. Z věcného hlediska je však potřeba uvést drobnou připomínku:

Z popisu výzkumného souboru a souboru pozorovatelů není zcela zřejmé, zda k pozorování úrovně komunikativní kompetence žáků s LMP docházelo výlučně nebo jen převážně na základních školách zřízených pro vzdělávání žáků se zdravotním postižením (ZŠ praktických), o jejichž významném zastoupení vypovídají seznamy škol (v příloze č.3). Stejně tak není zřejmé, v jakém typu předškolního zařízení došlo k předchozímu vývoji komunikační kompetence sledovaných žáků. Typ školy, na němž probíhalo nebo dosud probíhá vzdělávání žáka s LMP stejně jako kvalita školního vzdělávacího programu školy mohou být významným vnějším faktorem ovlivňujícím kvalitu jeho komunikativní kompetence.

Zahraničními výzkumy je v současnosti dokládána významná skutečnost, že přítomnost žáků se SVP v heterogenních skupinách běžných škol za podmínky využití moderních vyučovacích metod přispívá k rychlejšímu rozvoji komunikativních (potažmo sociálních) kompetencí také u žáků s LMP (Shulz 1988; Searle and Streng 1996). Proto je otázka zastoupení typu školy, vyučovacích metod a typu absolvovaného předškolního zařízení u sledovaných žáků pro podobně vedený výzkum zvláště významná.

Prezentovaný výzkumný projekt jinak přináší řadu pozoruhodných závěrů, je svou povahou smíšený, v teoretické části je projekt zpracován s pomocí kvalitativně orientovaných metod a v části praktického výzkumu na školách jako kvantitativní dotazníkové šetření. Významnou součástí prezentovaného projektu je velmi přehledná analýza výzkumných výsledků a řada cenných doporučení pro pedagogickou teorii, výzkum a praxi.

Je zřejmé, že výsledky provedeného šetření jsou využitelné využít pro připravovanou novelizaci školského zákona, která by měla přesněji reflektovat speciální vzdělávací potřeby žáků (včetně žáků s LMP) a stupňovitě vymezovat odpovídající podpůrná opatření v jejich vzdělávání, jakož i k revizi nově připravené podoby RVP ZV, jejíž poslední modifikace se dosud nedotkla přílohy RVP ZV-LMP.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce (počet dotazů dle zvážení oponenta)

- 1. Byli ve sledovaném souboru žáků zastoupeni žáci s LMP integrovaní v běžných základních školách a žáci s LMP jejichž komunikační kompetence byly v předškolním věku rozvíjeny v běžných vrstevnických skupinách v rámci integrace v preprimárním vzdělávání?*
- 2. Z jakého důvodu nebyl způsob vzdělávání žáka (integrované - inkluzivní – segregované) uvažován jako faktor, který ovlivňuje výsledky v prezentovaném výzkumu?*

Závěr

Habilitační práce Mgr. Evy Zezulkové, Ph.D. „Výchova řeči jako nástroj inkluzivního vzdělávání žáků s mentálním postižením.“ *splňuje* požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Speciální pedagogika.

V Praze dne 6.6.2013

(podpis)

